

Zəlimxan Yaqubun "Əbədiyyət dastanı"

"Ulu öndərimiz, xalqımızın ölməz oğlu, millətimizin şərəfi Heydər Əliyevin müqəddəs ruhuna bağışladığım "Böyük ömrün dastanı" poeması isti-isti, birməfəse yazılmış acılı-şirinli bir xatirədir, elegiyadır". Bu xatirə-elegiyanın ilk cümləsindəki səmimiyyət əsərin bütün ruhuna hakim kəsilib. Söhbət Zəlimxan Yaqubun "Əbədiyyət dastanı" poemasından gedir. Əsərin qəhrəmanının müəllif tərəfindən təqdimatına baxaq: "...bu insan tarixdə tarix yaratmağa qadir olan, son min ilin yetirdiyi ən böyük Vətənoğlu, millət qəhrəmanı, xalq fədaisidir".

Belə bir xalq fədaisinin ömür-gün yolundan bəhs edən "Əbədiyyət dastanı" poeması "Böyük ömrün dastanı" və "Böyük ömrün davamı" adlanan iki kitabdan ibarətdir. Birinci kitab 2003-cü ilin 15-30 dekabrında, ikinci kitab 2007-ci ilin 5 yanvarından 23 dekabrına qədər yazılmışdır. Birinci kitab əsərin yazılma səbəblərini açıqlayan nəsr-lə yazılmış girişlə başlayır. Hər iki kitab adlanan hissədə ənənəvi poemalar kimi proloqlar verilib. Birinci kitabda 28 başlıqdan istifadə olunub. Proloq dördlük şeir şəklində yazılıb:

Eşqə qadağa yox, sevgiyə sərhəd,
Xatirən canlıdır, şöhrətin diri.

"Ömrünün mənası millətə xidmət,
Adının mənası Allahın şiri" -

-Əsərin ilk bəndi olan bu misralardan poemada əsas mətləbin rəhbər və xalq sevgisi üzərində qurulduğu görünür. Xalqın böyük sevgisinə sahiblənən Heydər Əliyevin ölümü böyük faciə kimi sözün ən təsirli təqdimatını üzə çıxarır:

Döydü qapıları qara bir xəbər,
Hərə öz içinə qısılı qaldı.

Təyyarə torpağa enənə qədər,
Baxışlar göylərdən asılı qaldı.

Şair bu faciənin gücünü qabartmaq üçün xeyli sayda bayatı-ağı, yaralı qon-malardan istifadə etmişdir. Poemanın əvvəli lirik notlar üzərində qurulub. Heç bir süjet və ya əhvalatların təsviri hiss olunmur. "O həyatı sevirdi" bölümündə onun həyat sevgisi, yaradıcı insanlara hamiliyi sözün ən poetik çalarları ilə vəsfə tuş gəlib:

⚡ ⚡ . Bu bölümdən sonra hadisələrin sujet ətrafına cəm olunması nəzərə çarpır. Heydər Əliyevin 1923-cü ilin mayında Naxçıvanda doğulması və sonrakı həyatı haqqında məlumatlar verilir. Uşaqlığından qeyri-adi insan olduğu təsvir edilir. Gəncliyindəki fəaliyyətindən "Gizli bir təşkilatda aydın bir rəhbər oldu, Öz milləti yolunda hər gün səfərbər oldu" - misralarından məlumat alırıq. Onun şəxsi həyatının da millət üçün töhfə olduğu vurğulanır: "Gələcək nəsillərə dərs olardı Zərifə sevgisi, Heydər sevinci". İzzət anının öz gəlini Zərifə xanıma "Heydər-ərim amanatı!" vəsiyyəti isə milli nümunə örnəyi kimi mənalandırılır.

Heydər Əliyevin ilk dəfə hakimiyyətə gəlməsi "Gəlişinlə sən gətirdin bu torpağa qurtuluşu, 14 iyul - on dörd

illik rəhbərliyin özül daşı" kimi misralarla vəsf olunur. Sonra "Türk oğlu türk Kremildə rəhbər oldu!" sətirləriylə onun Moskvadakı işi və ona qarşı törədilən təxribatlar bədiiləşdirilir.

Qırmızı imperiyanın onu gözdən salmağa cəhd etdiyi bir dövəmdə doğulduğu Naxçıvanın öz doğma balasına qucaq açması millət və rəhbər sevgisinin vəhdəti kimi verilir. Qarabağın kənd-kənd talanıb getdiyi, "Ləzgistan", "Talış-Muğan" kimi separatçı qüvvələrin meydana gəldiyi, Gəncənin od içində boğulduğu bir dövəmdə bu böyük şəxsiyyətin öz xalqının yanında olmağı gerçəkliklərin ifadəsi kimi əksini tapır.

"Heydər "Xalq!" deyəndə xalq "Heydər!" dedi" bölümündə qarşılıqlı sevginin bütün incəlikləri nəzmə çəkilir. Ümummilli liderin qara nefti ağ yanığa çəkməsi, millətini səfalətin girdabından xilas etməsi, dünyanın marağını ölkəmizə yönləndirməspoemada

peşəkarlıqla ifadə olunub. "Dünyanı gətirib qədəmlərinə, Qaldırdı milləti Tanrı dağına"- kimi misralarda bir dövlet başçısının siyasi qələbəsi etiraf edilir. "Ata Heydər - Atatürk" bölümündə hər iki dahinin tale bənzərliyi ilə yanaşı, bir sıra oxşar cəhətləri sadalanır. Bildirilir ki, onların hər ikisi dünyaya mayda gəlib, gözlərinin rəngi eynidir, ikisinin də atasının adı Əlirzadır və s. Bülümün yekununda şairin inamı ən yüksək həddə çatır:

Yüz əlləşsin, yüz vuruşsun,
tapa bilməz xata türkü,
Onu min il qoruyacaq
Azərbaycan torpağının
Heydər adlı Atatürkü!!!

Əsərin bu hissəsindən sonra lirizm güclənir. "Son görüş, son ayrılıq" bölümündə bəzi epik təsvirlər nəzərə çarpır. Respublika Sarayında aprelin 21-də Ali Hərbi Məktəbin otuz illik bayram tədbiri keçirilən gün Heydər Əliyevin çıxış edərkən səhhətinin pisləşməsi, çıxışını yarımçıq kəsməyə məcbur olmağı və yenidən əhvali düzələrkən səhnəyə qayıdaraq sözünə qaldığı yerdən davam etməsi sınımayan bir şəxsiyyətin simvolu kimi xarakterizə edilir. Onun Ali Baş Komandan olaraq son görüşünün hərbcilərlə olması simvolik şəkildə yozumlanır. "O - general, o - komandan, o - əsgər, Bu, son gö-

rüş, son ayrılıq günüydü" - misraları bir komandanın yeri gələndə bir general, yeri gələndə sırası bir əsgər kimi öz görevini layiqincə yerinə yetirməsinin tərənnümüdür. Heydər Əliyevin səhnədən əl əyləyib getməsinin son gediş olduğunu şair böyük ağrı ilə qələmə alır. "Bugünkü kədərimiz Ucadır Heydər qədr, Başın sağ olsun, Vətən!" misraları itkinin necə böyük olduğunu yaşantılarıdır.

"Səndən sonra" adlı bölümə "Ulu ustad, ulu öndər, İlhamından lap rahat ol!" misralarındaşair onun layiqli davamçısı, Prezidentimiz İlham Əliyevə olan xalq inamından bəhs edir. Poemanın birinci kitabı "Minnətdarlıq" adlı parçayla bitir.

"Böyük ömrün davamı" adlanan ikinci kitab da proloqla başlayır. Proloqda müdrik bir qocanın bu əsərin yazılmasına xeyir-dua verməsindən bəhs edilir. İkinci kitabda 19 yarımbaşlıqdan istifadə olunub. Doqquzuncu bölümədək olan hissələr lirik düşüncələr toplusudur. Əsas fikirlər "Yenə mən səninkiyəm, yenə mən sənənləyəm" və ya "Tayfa dönüb xalq olur, xalq millətə çevrilir Sənin adın gələndə!" tipli misralarda cəmləşib.

"Davam edir bu tarix" bölümündən sonra şairin yeni düşüncələri ilə qarşılaşırıq. Ulu öndərin yoluyla inamla addımlayan Prezidentimizin ölkədə apardığı quruculuq və abadlıq işlərindən söz açılır: "İllərlə yol görməyən Zirvələrin qoynuna cığır açır, yuq çəkir". Bakı adlı gözəlin belini qucaqlayan körpülərdən gələcək nəsillərin keçəcəkləri obrazlı şəkildə mənalandırılır. Bundan sonrakı bölümlər "Anam Azərbaycanın canlı xəritəsidir üzündəki cizgilər" fikirlərinin lirik tərənnümü fonunda davam etdirilir. Heydər Əliyevin yaradıcı insanlara olan diqqətindən, tariximizə, soy-kökümüzdə dərin bələdçiliyindən söz açılır. Hər iki hissə, demək olar ki, tərənnüm üslubunda yazılıb. "Dövlət adlı bir sarayı Kərpic-kərpic ucaltmışdı, divar-divar hörmüşdü o!" qətiyyəti müəllif inamının həqiqətə əsaslandığını göstəricisidir. Poemanın sonlarına yaxın şair etiraf edir ki, "Bu əsəri kimlərsə xoş gəlməyə yazmadım, Sözüün canı nədədirsə, mən o canı yazmışam". Poema "Göylərdən göndərdi yaradan səni" parçasıyla tamamlanır.

Poema dastan adlansa da, digər bu tipli əsərlər kimi, nəsr və nəzm hissələrdən ibarət deyil. Şeirlərin böyük əksəriyyəti heca vəznindədir. Əsərin heç bir hissəsində nəzərə çarpacaq süjet yoxdur. Eyni ideya və mövzu ətrafında birləşən ayrı-ayrı şeirlərin hibridi vardır. Zəlimxan Yaqub bu əsərində dastan tipində dastan yaradan kimi yox, dastançılıq ənənəsinin mahir bilicisi, dastançılıq ruhunun daşıyıcısı olaraq sözünü deyir. Ümumiyyətlə, əsərin özəyini türk millətinin qəhrəman oğulları sayəsində əbədi yaşarlılığı ideyasına inam təşkil edir: